

УДК 81'1'42:32

ТЕОРІЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В МОВОЗНАВСТВІ: ПІДХОДИ, ЗАСТОСУВАННЯ

Салецька Мар'яна Василівна

асп.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Стаття присвячена розкриттю аспектів теорії інтертекстуальності. Виявлено ознаки та проблематику досліджень інтертекстуальності в межах когнітивного, психолінгвістичного, лінгводидактичного, лінгвостилістичного, лінгвокультурологічного, дискурсивного підходів. Обґрунтовано ефективність застосування теорії інтертекстуальності для аналізу політичного дискурсу з метою виокремлення прецедентних імен як маркерів інтертекстуальності.

Ключові слова: інтертекстуальність; мовознавство; політичний дискурс; прецедентне ім'я.

Категорія інтертекстуальності є об'єктом міждисциплінарного аналізу: її вивчають у філософії, семіотиці, літературознавстві, перекладознавстві. Лінгвістичний підхід до розкриття сутності інтертекстуальності в умовах новітньої мовознавчої парадигми ще формується. **Мета** статті – описати особливості вивчення інтертекстуальності в лінгвістиці; **завдання** – з'ясувати мовознавчі підходи до аналізу інтертекстуальності та окреслити перспективу застосування теорії інтертекстуальності для дослідження політичного дискурсу.

Теоретичну базу аналізу окресленої проблематики становлять праці українських (Ю. Великорода, В. Кулик, Т. Крутько, С. Лазоренко, О. Переломова, А. Ротар, Р. Чорновол-Ткаченко), польських (М. Kawka, Z. Kowalik-Kaleta, I. Kujawa, E. Olinkiewicz, K. Radzymińska), французьких (R. Barthes, J.-F. Chassay, M. Foucault, J. Kristeva, D. Labbé, D. Monière, M.-A. Paveau, M. Pecheux, G. Roux-Faucard) та інших вчених.

Термін *інтертекстуальність* (лат. *inter* – між і *textum* – тканина, зв'язок, будова) в науковий ужиток ввела семіолог Ю. Крістева [Kristeva 1969], поєднавши структуралістську семіотику Ф. де Соссюра з теорією діалогізму текстів М. Бахтіна [Барт 1989, 228]. В її розумінні інтертекстуальність є основою будь-якої текстуальності, способом, яким текст буде вплетений в історію як специфічну дискурсивну практику [Kristeva 1969]. Ф. Соллер та М. Ріффатер як одні з перших теоретиків інтертекстуальності розглядають цей феномен як текстову категорію. Наприклад, Ф. Соллер описує інтертекстуальні зв'язки текстів як «явище, коли кожен текст знаходиться на стику інших текстів, стосовно яких він виступає як перевідтворення, акцентування, конденсація, переміщення і поглиблення вже написаного» [Sollers 1969]. Щоб розкрити інтертекстуальність, наголошує М. Ріффатер, потрібно підійти до неї як до процесу сприйняття тексту читачем, виявляючи зв'язок між твором і іншим твором, який був до або буде після нього [Riffaterre 1980, 4].

У своїх пізніших працях Ю. Крістева розглядала інтертекстуальність як транспозицію однієї або декількох знакових систем в іншу знакову систему, згодом цю

ідею артикулювали інші дослідники [за: Gignoux 2006]. Сучасні визначення поняття «інтертекстуальність» свідчать про те, що це не тільки текстова категорія, яка об'єднує літературний твір з іншими [Biasi 1989], з попередніми (рекурсивними) чи з майбутніми (прокурсивними) текстами [Селіванова 2006, 192], але і широкі явище культури, яке полягає у зв'язку кількох явищ, що утворюють «сітку покликань» [Słownik Encyklopedyczny 1999]. Цей феномен стосується не тільки літературних текстів, але й нелітературних форм вираження [Słownik Terminów Literackich 1988, 201].

1. Лінгвістичні підходи до вивчення інтертекстуальності

Увага до питань інтертекстуальності в мовознавчих дослідженнях дозволяє «підсилити дослідницький потенціал традиційної лінгвістики та вийти на новий, комплексний рівень досліджень, розглядаючи механізм і контекст виробництва та активного існування тексту у тісному зв'язку з людським фактором у мові, когнітивними та комунікативними процесами» [Чорновол-Ткаченко 2006, 83]. Поняття тексту розглядають широко: культура, суспільство, історія – все читається як текст, а відтак, будь-який конкретний текст є частиною «загального тексту» [Littérature comparée: Intertextualité – Transtextualité – Intermédialité 2009].

Когнітивний підхід до теорії інтертекстуальності означає розуміння тексту як засобу організації та репрезентації знань про світ, оскільки інтертекстуальні процеси спираються на когнітивну основу і є варіантами реалізації концептуальної картини світу завдяки складовим мовної картини світу. За умови розгляду тексту як мовного знака, інтертекстуальність текстів трактують як конотацію в широкому сенсі – тобто як семантичну асоціацію, додатковий елемент смислу мовної одиниці, його додаткові семантичні або стилістичні відтінки, які доповнюють основний смисл та відображають «різноманітні експресивно-емоційно-оціночні обертони та стилістично марковане ставлення комуніканта до дійсності в процесі вербалізації» [Чорновол-Ткаченко 2006, 84].

Психолінгвістичний підхід. Дослідники аналізують вербалізацію прецедентних феноменів ([Ворожцова 2007; Караулов 1987]), що об'єднують *прецедентні тексти, ситуації, висловлювання, імена*. Попри близькість цих різновидів, кожен з них має специфіку реалізації в тексті [Крутько 2011, 191].

Дослідження інтертекстуальності в рамках психолінгвістичного підходу передбачає використання методу концептуального моделювання (дозволяє розкрити концептуальну структуру прецедентних текстів шляхом аналізу мовного матеріалу), методу асоціацій (ілюструють інтертекстуальні зв'язки, показуючи розуміння реципієнтом конкретних одиниць), що дозволяє виявити, які феномени небезпідставно можна вважати прецедентними [Liu, Le 2013, 14].

Лінгводидактичний підхід. Розкриває взаємозв'язки текстів під час навчання. Прецедентні тексти формують «особливу ділянку колективної творчості – мовленнєву субкультуру, яка існує у свідомості носіїв у вигляді цитат, вихоплених із текстів української літератури, фольклору, з різних комунікативних ситуацій тощо» [Буднік, Хижняк 2013, 30].

Лінгвостилістичний підхід. Дослідники відзначають, що приклади із літератури чи культури мають значний потенціал впливу на адресата [Жук 2005, 54], розкривають лінгвостилістичні характеристики інтертекстуальності: закономірності існування і структурну організацію в конкретних функціональних стилях, експресивно-стильове забарвлення маркерів інтертекстуальності, мовні засоби її реалізації [Нефьодова 2001]. Подібно до літературознавства, у лінгвостилістичних дослідженнях інтертекстуальність застосовують як метод аналізу мовних одиниць [Гоца 2008].

Лінгвокультурологічний підхід. Інтертекстуальність постає як маркер культурного коду, оскільки вона пов'язана зі світоглядом й естетичною парадигмою суспільства, функціонує як «певна аналогія людської свідомості, у якій синкретично поєднується все, що є змістом концептуальної та мовної картин світу людини» [Сунько 2011, 151]; в основі інтертекстуальності лежать національні лінгвокультурні коди [Переломова 2008, 93].

Дискурсивний підхід. Інтертекстуальність – ознака онтології дискурсу, яка забезпечує стійкість, взаємопроникність, відтворюваність та «просування в часі» дискурсивних формацій [Foucault 1969]. Тому ця категорія постає як один із аспектів аналізу дискурсу на рівні дискурсивної практики, оскільки під час творення тексту «ми завжди вимовляємо слова інших, постійно цитуємо й перецитовуємо вислови та переробляємо вже наявні значення» [Кулик 2010]. Жоден текст не продукується незалежно та ізольовано від інших [Adamzik 2001, 254], у цьому розумінні дискурс реалізовується у формі діалогу або монологу [Kujawa 2009] як частина «загального тексту» [Littérature comparée: Intertextualité – Transtextualité – Intermédialité].

Свого часу М. Фуко закликав здійснювати аналіз «поля пам'яті» дискурсу, маючи на увазі сукупність висловлювань, з якими є зв'язки спорідненості. Це «поле пам'яті» виступає латентним сектором «поля присутності» [Foucault 1969] в контексті розсіювання знання. Саме тому дослідження розкривають творення і сприймання дискурсу як соціокультурного контексту чи поля.

Поняття дискурсу (а відповідно і поняття інтертекстуальності) є «одним із матеріальних аспектів ідеології», який зумовлений соціокультурною специфікою, а також залежить від матеріального, соціального і культурного оточення (умови продукування) суб'єктів [Pêcheux 1969, 38]. Поява конкретних інтертекстуальних елементів у будь-якій формі дискурсу не є випадковою. Комплекс умов, що дозволяють об'єкту «з'явитися» в соціокультурному полі, стати артикульованим, складний. Об'єкт в межах дискурсу може бути інтертекстуальним в конкретних просторово-часових історичних і культурних рамках чи в конкретних соціокультурних відносинах [Foucault 1969]. Інтертекстуальність розглядають як прояв інтердискурсивності на текстовому рівні [Kowalik-Kaleta 2011, 109].

Інтертекстуальність у дискурсивному вимірі може бути явною або прихованою, може реалізовуватися в різних формах, серед яких: представлення іншого дискурсу (цитовання, коментарі тощо) та інтердискурсивність (використання в твореному тексті не уривків текстів, а конвенцій дискурсів). Елементи інтертекстуальності

в тексті є засобами досягнення не лише комунікативної, але й ідеологічної мети мовця [Кулик 2010]. Більш того, інтертекстуальність в політичному дискурсі може представляти «інтерідеологічність», тобто вплив різних ідеологій. За тлумаченням М. Пешо, ідеологія є «матрицею смислів» стосовно всіх дискурсів, «віртуальним метатекстом», з яким генетично пов'язані всі тексти дискурсивної формації, а особливо – політичні [Pêcheux 1969]. Актуальним завданням дискурсології є не лише виявлення джерел інтертекстуальності, але й дослідження унікальних способів їхньої взаємодії та реалізації в тексті [van Dijk 1993: 23].

Продуктивними напрямком є дослідження інтертекстуальності в рамках дискурс-аналізу, особливо критичного аналізу дискурсу. Доцільність цього підходу зумовлює функціональний аспект політичного дискурсу, зокрема вплив на адресата. Наприклад, прецедентні феномени, як і інші маркери інтертекстуальності, відіграють важливу роль у здійсненні впливу на слухача, оскільки мають маніпулятивну функцію [Великорода 2012]. Ефективність такого аналізу підтверджують праці дослідників з різних наукових традицій [Fairclough 1993; Wodak 2005; van Dijk 2008].

Дискурсологи обґрунтовують доцільність методик статистичної обробки даних. Високу ефективність цієї методики для з'ясування інтертекстуальних зв'язків текстів засвідчила поява конференції «Journées internationales d'Analyse statistique des Données Textuelles»¹ («Міжнародні дні Статистичного аналізу текстових даних»), у рамках якої презентували дослідження інтертекстуальності за допомогою статистичного аналізу. До прикладу, інтертекстуальність вимірюють дистанцією лексику двох текстів як співвідношення теоретичної частотності і реальної частотності слова в текстах [Labbé, Monière 2000]. Розвивається як самостійна галузь лексична статистика, одним із об'єктів вивчення якої є інтертекстуальність (L. Lebart, A. Salem, Ch. Muller).

Про універсальність поняття інтертекстуальності стверджують теоретичні напрацювання вебмаркетингу в галузі оптимізації пошукових систем (SEO – англ. *search engine optimization*), де це поняття розуміють як фундаментальний динамічний принцип всіх знакових систем, а не лише мови. Це положення дозволяє говорити про діалогізм різних семіосистем – транссемію [Glossaire SEO 2014].

Як правило, мовознавці досліджують функціонування інтертекстуальних елементів у різних видах дискурсу. Продуктивним матеріалом для аналізу є дискурс ЗМІ, зокрема функціонування прецедентних феноменів [Великорода 2012], структурний та семантичний аспект експресивних алюзії та аплікації [Хоменко 2012], прецедентні феномени в рекламі [Крутько 2011]. Актуальним об'єктом дослідження є форми реалізації інтертекстуальності в літературних текстах [Бублик 2013].

Одним із аспектів тлумачення інтертекстуальності є чинник адресата та контекст висловлювання. Використання інтертекстуальності передбачає увагу до культурного контексту та культурної компетенції мовців [Селіванова 2006, 192], до фонових знань [Водак 2011, 276], які надають текстові дискурсивних,

¹ <http://jadt2016.sciencesconf.org/>

діалогічних значень, а також уможливають розуміння інтертекстуальних елементів [Słownik Encyklopedyczny 1999].

Дискусійним аспектом вивчення інтертекстуальності є форми її вираження в тексті, а отже й термінологічний апарат дослідження.

Найбільш широкими поняттями, які використовують дослідники для аналізу явищ інтертекстуальності, є власне «інтертекстуальність» та «інтердискурсивність» [Kowalik-Kaleta 2011]. М.-А. Паво обстоює думку про несправедливе отождолення цих двох понять, а також зазначає, що подібне співіснування термінів призводить до їхньої інфляції («роздування») і послаблення їхньої теоретичної ефективності, що призведе до зникнення одного із них [Paveau 2008, 7-8]. Про загрозу зникнення терміна *інтертекстуальність* пише й Ж. Ру-Фокар, зазначаючи, що через дифузію термінів в руслі теорії інтертекстуальності зникне межа розрізнення, а за умови широкого трактування інтертекстуальності («все є інтертекстом») і саме поняття «інтертекстуальність» стане зайвим [Roux-Faucard 2006, 99].

Щодо термінів на позначення мовних маркерів інтертекстуальності в тексті, то в різних традиціях вони різні. Наприклад, для позначення дуже близьких або й тотожних понять одночасно співіснують різні терміни, як-от, *прецедентний текст* (Ю. Караулов, Ю. Сорокін, І. Міхалева), *інтертекст* (Н. Кузьміна, О. Снігірев), *текстові ремінісценції* (А. Супрун, Л. Тітова), *інтертекстема* (К. Сидоренко), *прецедентні культурні знаки* (Ю. Гунько) [Нахимова 2004: 168], для позначення прецедентного імені – *алюзивний онім (антропонім)* (Н. Чернюк, А. Тернова, Е. Ісмаїлова), *алюзивне ім'я* (С. Кудиба), *ономастична метафора* (J. Zinken), *номінативна ремінісценція* (О. Переломова).

До явищ інтертекстуальності зараховують і такі поняття, як «переклад» [Байков 2002, 5], «інтерсуб'єктивність», «цитатація», «стилізація», «ремінісценція», «прецедентні тексти», «алюзія», «натяк», «вертикальний контекст», «метатекст», «текст у тексті», «текст про текст», «автоматичне письмо» [Авраменко 2010, 6]; «пародія» [Hutcheon 1985].

Однак інтертекстуальність творів не обмежується лише мовними маркерами. Широкий спектр інтертекстуальності (в трактуванні Ж. Женетта – трантекстуальності) охоплює 5 ступенів: *власне інтертекстуальність* як безпосередня, експліцитна присутність одного тексту в іншому; *паратекстуальність* як зв'язок тексту і його паратексту (передмова, післямова); *метатекстуальність* – зв'язок тексту і коментарів, критичних творів про конкретний текст; *архітекстуальність* – зв'язок тексту з його родовою категорією; *гіпертекстуальність* – зв'язок тексту із текстом-попередником (гіпотекстом) [Genette, 1982].

Неоднозначність і широке значення терміна *інтертекстуальність* у постмодерністській критиці витіснила з лінгвістики споріднені терміни [Paveau 2008, 7-8].

Функціональну складову інтертекстуальності становлять структуротвірна (або текстотвірна), смислороджувальна, мотивна, апелятивна, сигнально-мнемонічна (функція впізнавання та здивування), функція генералізації (посилення закладеного в текстах смислу), культурно-семіотична функція (автор повідомляє

про свої культурно-семіотичні уподобання) [Статкевич 2011], а також референтивна функція (відсилає до іншої інформації) та метатекстова функції. У політичному дискурсі, всі елементи якого спрямовані на збереження влади, функція інтертекстуальності полягає у впливі на адресата мовлення [Чорновол-Ткаченко 2006, 259].

2. Реалізація інтертекстуальності в політичному дискурсі

Політичний дискурс як вид дискурсу поєднує особисті дискурсивні практики із соціодискурсивними, тому й функціонує, як соціодискурсивна формація, що базується на ідеології і виростає з культурно-історичної традиції конкретного народу, програмуючи адресата на певне бачення політичного майбутнього шляхом функціонування специфічних інтертекстуальних елементів [Adam 1999, 85].

Лексико-граматичний склад політичного дискурсу орієнтований на реалізацію його основної мети – впливу. Цей вид дискурсу містить ідеологеми та конвенційні структури [van Dijk 1993, 18], до того ж, побудований на прецедентних текстах, які є виявом інтертекстуальності [Даниленко 2010, 477].

Метою всіх засобів політичного дискурсу є маніпулятивний вплив на адресата [Dogna 2008, 42]. Окрім функції впливу (функції управління), політична комунікація виконує функцію ідентифікації (співвідноситься з культурно-семіотичною функцією), яка полягає у використанні слів, ідіом, символів, гасел тощо задля створення свого іміджу [Słowa kluczowe w niemieckim dyskursie politycznym 2010].

Інтертекстуальність політичного тексту розглядають як «присутність у тексті елементів інших текстів, його сприйняття як частини загального політичного дискурсу, і ширше – як складника національної культури» [Чудинов 2003, 48].

Вважаємо, що для аналізу реалізації інтертекстуальності в політичному дискурсі потрібно розглядати її в широкому значенні, оскільки політичні тексти діалогізують передусім із соціокультурним виміром суспільства, який не обмежується літературою. Зазначимо, що одним із принципів історичного варіанту критичного аналізу дискурсу Р. Водак є зіставлення змісту висловлювання з історичними подіями і фактами, а також зі звітами про них. Тут має місце інтертекстуальність, оскільки кожен дискурс та текст синхронічно чи діахронічно пов'язані з іншими [Водак 2011].

Джерела інтертекстуальності в політичному дискурсі пропонуємо окреслювати відповідно до широкого трактування інтертекстуальності. Так, прецедентні феномени як маркери інтертекстуальності в промовах політичних лідерів можуть реалізовуватися у прецедентних іменах, пов'язаних із:

1) конкретними вербальними текстами: *Тому що, – сказав би Олександр Довженко, – знову «Україна в огні»* (П. Порошенко) [56]; *C'est la passion de la liberté et le refus de l'oppression qui portent Lazare Carnot et ses soldats de l'An II, comme Jean Moulin et son armée des ombres, et qui donnent à la plume de Victor Hugo sa violence et sa force* (J. Chirac) [61].

2) конкретними невербальними творами мистецтва: ... як *таємнича усмішка Джоконди* (В. Ющенко);

3) соціоісторичними, культурними та політичними феноменами (історичні події, культурні, політичні явища та діячі): *До речі, це питання стосується і героїв Крут, і повстанців Холодного Яру, і вояків УПА* (В. Ющенко) [58]; *Якщо без лінії Маннергейма не обійтисся, значить, треба зводити й такі фортифікації* (П. Порошенко) [56]; *Tchernobyl représente, comme valeur de symbole, mais aussi comme réalité très inquiétante, une menace pour tout le continent européen* (F. Mitterrand) [60]; *Wszystkie te zbrodnie – popelnione w kilku miejscach – nazywamy symbolicznie Zbrodnią Katyńską* (Lech Kaczyński) [62].

4) кодовими системами (мови, архетипи, жанри тощо): наприклад, цитування латинської сентенції *Si vis pacem, para bellum* (П. Порошенко).

Ефективність застосування кількісних методик зумовлена взаємозв'язком частотності відтворення одиниці і її значимості. Ж. Цінкен зазначає: подібно як семантика метафори впливає на її частотність у текстах, так і регулярна відтворюваність, в зворотному напрямку, свідчить про «культурну стабілізованість» і соціальну значущість одиниці [Zinken 2003, 511]. В політичних текстах це положення реалізується багаторазовим повторенням конкретного імені. Наприклад, в інтерв'ю В. Ющенко 10 разів згадує ім'я І. Мазепи [58], а Н. Саркозі в своїй промові [59] 11 разів згадує генерала де Голля і 4 рази В. Черчілля (Н. Саркозі).

Висновки

1. Категорія інтертекстуальності як об'єкт міждисциплінарного аналізу передбачає виокремлення різних предметних сфер аналізу. Мовознавчу теорію інтертекстуальності формують психолінгвістичний, когнітивний, лінгводидактичний, лінгвостилістичний, лінгвокультурологічний та дискурсивний підходи.

Основною тенденцією сучасного мовознавства є широке тлумачення інтертекстуальності, акцент на дослідженні мовних маркерів та функціональної складової інтертекстуальності в різних видах дискурсу.

2. Застосування теорії інтретекстуальності для аналізу політичного дискурсу дозволяє пояснити прецедентні імена як маркери інтертекстуальності в політичному тексті, окреслити джерела їхнього походження, з'ясувати функції та прагматику їх використання мовцями, іншими словами – взаємопов'язаність дискурсивних та інших соціальних практик і структур.

Салецкая М. В., аспирант

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

Теория интертекстуальности в языкознании: подходы, применение

Статья посвящена освещению аспектов теории интертекстуальности. Охарактеризована проблематика исследований интертекстуальности в пределах когнитивного, психолингвистического, лингводидактического, лингвостилистического, лингвокультурологического, дискурсивного подходов. Обоснована эффективность применения теории интертекстуальности к политическому дискурсу с целью выделения прецедентных имен в качестве маркеров интертекстуальности.

Ключевые слова: интертекстуальность; языкознание; политический дискурс; прецедентное имя.

Saletska M. V., Postgraduate student

Ivan Franko National University of Lviv

Theory of Intertextuality in Linguistics: Approaches and Usage

The article is dedicated to the disclosure of the aspects of the theory of intertextuality. The peculiarities and the problems of researches of intertextuality in the frames of cognitive, psycholinguistic, lingvodidactic, lingvo-stylistic, lingvo-cultural, discourse-logical approaches were revealed. The effectiveness of usage of the theory of intertextuality was considered for the analysis of the political discourse with the aim of signing out the precedent names as the markers of intertextuality.

Key words: intertextuality; linguistics; political discourse; precedent name.

Література:

1. Авраменко С. Інтертекстуальність: її види і конкуруючі терміни (на матеріалі притчі Ричарда Баха «Чайка Авраменко С. Інтертекстуальність: її види і конкуруючі терміни (на матеріалі притчі Ричарда Баха «Чайка на ім'я Джонатан Лівінгстон») / С. Авраменко // Вісник Львівського університету. Серія Іноземні мови. – Випуск 17. – 2010. – С. 11-16.
2. Байков В. Г. Інтерпретація тексту как объект пародирования / В.Г. Байков // Мова і культура. – Київ, 2002. – Вип. 4. – С. 5-11.
3. Бублик Н. Біблійні прецедентні феномени як вияв інтертекстуальності у текстах медитативних притч Е. Де Мелло / Н. Бублик // Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. 2013. – Вип. 21. – С. 56-62
4. Буднік А.О., Хижняк І. А. Прецедентні тексти як засіб формування комунікативної компетенції у мовно-літературній освіті майбутніх словесників / А. О. Буднік, І. А. Хижняк // Science and Education a New Dimension : Pedagogy and Psychology. – 2013, Vol. 7. – С. 27-31.
5. Великорода Ю. М. Прецедентні феномени в американському медійному дискурсі (на матеріалі часописів «Time» та «Newsweek») [Текст] : автореферат дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Ю. М. Великорода; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2012. – 17 с.
6. Водак Р. Критическая лингвистика и критический анализ дискурса / Р. Водак // Политическая лингвистика. – Екатеринбург, 2011. – № 4 (38). – С. 286-291.
7. Ворожцова О. А. Лингвистическое исследование прецедентных феноменов в дискурсе российских и американских президентских выборов 2004 года : дисс. на ... канд. філол. наук / О.А. Ворожцова. – Екатеринбург, 2007. – 217 с.
8. Гоца Н.М. Текст як лінгвостилістична єдність та основні аспекти і методи його аналізу / Н. М. Гоца // Матеріали конференції «Динамика научных исследований». – 2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу. – http://www.rusnauka.com/15_DNI_2008/Philologia/32722.doc.htm.
9. Гузак А.М. Типологічні особливості вживання прецедентних імен у політичній ораторській промові (на матеріалі промов американських президентів) / А.М. Гузак // Одеський лінгвістичний вісник. – 2014. – С. 56–59.
10. Даниленко О.В. Інтертекстуальність в політичеськом дискурсе України (на матеріалі програм політичеських партій) / О. В. Даниленко // “Вопросы филологии”. – 2010, №1 (34). – С. 114-120.
11. Жук Л.Я. Приклад як тип тексту: лінгвостилістичні та прагматичні аспекти (на матеріалі англійської дидактичної літератури) : Дис. ... к.філол.н.: 10.02.04. Л. Я. Жук. – Харків, 2005. – С. 53-66.
12. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М., 1987. – 264 с.
13. Крутько Т. В. Прецедентні феномени у текстах англійської реклами / Т. В. Крутько [Електронний ресурс] – Режим доступу. – dspace.nbuv.gov.ua:8080/handle/123456789/37862
14. Кудиба С.М. Функціональний потенціал аліозивних власних імен у рекламних текстах (на матеріалі англійської, української та російської мов) Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (10. 02. 17 порівняльно-історичне та типологічне мовознавство) / С. М. Кудиба. – Львів. – 2008. – 22 с.

15. Кузьменко Д. Ф. Сучасні підходи до тлумачення поняття “інтертекстуальності” / Д.Ф. Кузьменко // Літературознавчі студії. – Вип. 21, ч. 1. – К. : ВПЦ “Київський уні-верситет”, 2008. – С. 347–351.
16. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки / В. Кулик. – К. : Критика, 2010. – 656 с.
17. Лазоренко С.В., Ротар А.І. Види інтертекстуальності в сучасному політичному дискурсі (на матеріалі політичних звернень) / С.В. Лазоренко, А.І. Ротар // Науковий вісник ПНПУ ім. Ушинського. Лінгвістика. – 2014. – №19. – С.73–80.
18. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром’як, Ю. І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ “Академія”, 1997. – 752 с.
19. Нефьодова О.Д. Особливості лінгвостилістичної організації тексту британської літературної казки 2001 года. Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / О.Д. Нефьодова; Харків. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. – Х., 2001. – 18 с.
20. Переломова О.С. Інтертекстуальність як системотвірна текстово-дискурсивна категорія / О.С. Переломова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : Зб. Наук. праць – Вип. 34. – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2008. – С. 94–102
21. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля. К. 2006 – 716 с
22. Статкевич Л.П. Форми реалізації інтертекстуальності в тексті художнього твору / Л.П. Статкевич // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Філологія. – № 936. – Вип. 61. – 2011.
23. Сунько Н. О. Інтертекст як маркер культурного коду в англomовному газетному заголовку / Н. О. Сунько // Наукові записки. Серія “Філологічна”. Випуск 19. – С. 149–155.
24. Хоменко Г. Є. Інтертекстуальні можливості експресивних засобів в інформаційних текстах / Г. Хоменко // Філологічні студії. – Вип. 7. – С. 258–264.
25. Чорновол-Ткаченко Р. С. Теорія інтертекстуальності: цілі, завдання, методи / Р. С. Чорновол-Ткаченко // Вісник СумДУ. – № 11 (95)’. Том 2. – Суми, 2006.– С. 82–87.
26. Чудинов А.П. Политическая лингвистика/ А. П. Чудинов. – М. : Флинта : Наука, 2006. – 256 с.
27. Adam J.-M. Analyse textuelle des discours: niveaux ou plans d’analyse // Filol. linguist. port., n. 14(2), p.191-202, 2012. [Ressource électronique] – Access. – <http://www.revistas.usp.br/flp/article/viewFile/59909/63018>.
28. Adamzik, K. Sprache: Wege zum Verstehen. Tübingen: Francke. – 2001.– 335 s.
29. Barthes R. Le Plaisir du texte, Seuil / R. Barthes. – 1993. – p. 58–59.
30. Biasi P.-M. Intertextualité théorie de l’ / P.-M. Biasi // Encyclopædia Universalis éd. 1989 [Ressource électronique] – Access. –<http://www.universalis.fr/encyclopedie/theorie-de-l-intertextualite/>
31. Chassay J.-F. « Intertextualité » du Dictionnaire du littéraire / J.-F. Chassay. – PUF, 2002. – pp. 305–307.
32. Dorna A. Discours de propagande et techniques de manipulation/ A. Dorna // Argumentum : Argumentum Journal of the Seminar of Discursive Logic, Argumentation Theory and Rhetoric. – 2008. – pp. 41–55.
33. Fairclough N. Political discourse in the media: an analytical framework / Fairclough N. // A. Bell and P. Garret (eds), Approaches to Media Discourse. – Oxford : Blackwell, 1998. – 376 p.
34. Foucault M. L’archéologie du savoir / M. Foucault. – Paris : Gallimard, 1969. – 294 p.
35. Gignoux A.-C. De l’intertextualité à l’écriture / A.-C. Gignoux // Cahiers de Narratologie. – 13. – 2006 [Ressource électronique] – Access. –<http://narratologie.revues.org/329>.
36. Intertextualite // Glossaire SEO // Webmarketing (2014) [Ressource électronique] – Access. – <http://www.trackbusters.fr/definition-intertextualite.html>
37. Hutcheon L. A Theory of Parody. The Teachings of Twentieth Century Art Forms. – N.Y. : Methuen, 1985. – Режим доступу: <http://en.wikipedia.org/wiki/Intertextuality>.
38. Kawka M. O badaniu języka dyskursu medialnego / M. Kawka // Media i Społeczeństwo. – nr 4/2014. – pp. 164–171.

39. Kowalik-Kaleta Z. Interdyskursywność w medialnych tekstach perswazyjnych analiza w ramach KAD / Z. Kowalik-Kaleta // Media i Społeczeństwo. – nr 1/2011. – pp. 103–107.
40. Kristeva J. Semeiotikè, recherches pour une sémanalyse / J. Kristeva. – Paris, Seuil, 1969. – 384 p.
41. Kujawa I. Strategie dyskursu polityki a medialny obraz świata (na materiale współczesnej prasy niemieckiej) // Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. – VOL. XXVII. – Lublin, 2009. – pp. 43–58.
42. Labbé C., Labbé D. L'intertextualité dans les publications scienti ques. L'Auteur Scienti que, Jun 2013, Grenoble, France [Ressource électronique] – Access. – <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00840769> Submitted on 3 Jul 2013. – 74 p.
43. Labbé D., Monière D. La connexion intertextuelle Application au discours gouvernemental québécois // JADT 2000 : 5 es Journées Internationales d'Analyse Statistique des Données Textuelles [Ressource électronique] – Access. – <http://lexicometrica.univ-paris3.fr/jadt/jadt2000/pdf/22/22.pdf>
44. Littérature comparée: Intertextualité – Transtextualité – Intermédialité. Matériaux de Séminaire interacadémique en 2009-2010 (FUNDP, Namur, et FUSL, Bruxelles) [Ressource électronique] – Access. – <https://www.unamur.be/lettres/germaniques/activites/seminaire>.
45. Liu J. Le T. Le Intertextual Techniques in Advertisements / J. Liu T. Le // International Journal of Innovative Interdisciplinary Research. – V 2 I 1 June 2013. – pp. 11–19. Ressource électronique] – Access. – <http://www.aumii.com/jiir/Vol-02/issue-01/2Liu.pdf>
46. Słowa kluczowe w niemieckim dyskursie politycznym. – Stawropol w 2010 r [Електронний ресурс] – Режим доступу. – tekstyp1.eu/inostrannyj-jazyk/28922-Klyuchevye-slova-v-nemeckom-politicheskom-diskurse.html
47. Paveau M.-A. Interdiscours et intertexte.. PUFC Presses universitaires de FrancheComte. Linguistique et littérature : Cluny, 40 ans apres. – Besancon, France. Annales litteraires de l'universite de Franche-Comte. – 2008. – P.93–105.
48. Riffaterre M. Sémiotique intertextuelle: l'interprétant / M. Riffaterre // Revue d'esthétiquen,°1-2. – 1979. –131 p.
49. Roux-Faucard G. Intertextualité et traduction / G. Roux-Faucard G. // journal des traducteurs. vol. 51, n° 1, 2006. – P. 98–118.
50. Slawinski J. 'Intertextualnosc' // M. Glowinski et al. (eds.), Słownik terminow literackich. – Wrocław : Ossolincum. – 1988. – p. 201.
51. Słownik Encyklopedyczny – Język polski / E. Olinkiewicz, K. Radzyńska, H. Styś. – Wydawnictwa Europa, 1999. [Електронний ресурс] – Режим доступу. – http://portalwiedzy.onet.pl/93894,,,,,inter_tekstualnosc,haslo.html
52. Théorie d'Ensemble / ed. Sollers P. – Paris, Seuil, 1968. – 392 p.
53. van Dijk Teun A. Principles of critical discourse analysis // Discourse & Society. – London : Newbury Park and New Delhi, 1993. – vol. 4(2) (<http://www.daneprairie.com>).
54. Zinken J., Ideological imagination: intertextual and correlational metaphors in political discourse / J. Zinken // Discourse & Society, 2003. – P. 507–523.

Джерела:

55. Послання В. Януковича до українського народу (2010 р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу. – http://old.niss.gov.ua/book/Poslannya_2010/index.htm
56. Промова П. Порошенка у Верховній Раді до річниці Дня Перемоги (2015 р.). Повний текст [Електронний ресурс] – Режим доступу. – <http://tsn.ua/politika/emociyna-promova-poroshenka-v-radi-do-richnici-peremogi-povnyy-tekst-426136.html>
57. Слово Президента України Віктора Ющенка на урочистостях з нагоди 350-річчя Конопської битви (2009 р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу. – yushchenko.institute.org/yushchenko/11/37/
58. Інтерв'ю В. Ющенка «Українець Мазепа зробив відповідальний вибір» [Електронний ресурс] – Режим доступу. – <http://www.istpravda.com.ua/articles/4d86178404acc/>

59. Discours de Nicolas Sarkozy à l'occasion du 70ème anniversaire de l'appel du Général De Gaulle (2010) [Ressource électronique] – Access. – http://www.amisdenicolassarkozy.fr/sites/default/files/discours/70_eme_appel_du_general_de_gaulle_2_0100618.pdf
60. Discours du president de la republique, m. Francois Mitterrand, a l'occasion de l'ouverture de la Deuxieme Conference nationale sur l'environnement (1994) [Ressource électronique] – Access. – <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/sites/odyssee-developpement-durable/files/8/e027762.pdf>
61. Les grands discours de Jacques Chirac (2006) [Ressource électronique] – Access. – <http://www.jacqueschirac-asso.fr/les-grands-discours-de-jacques-chirac/>
62. «Wolność i Prawda» – przemówienie Prezydenta Lecha Kaczyńskiego z 10 kwietnia (2010) [Електронний ресурс] – Режим доступу. – <http://www.prezydent.pl/archiwum-lecha-kaczynskiego/aktualnosci/rok-2010/page,2.html>

Стаття надійшла до редакції 01.12.2015.